

ler mindre olympisk ophøjethed på lovgiver- og departementsniveau, hvor generaliteten i vilkårene og den manglende kontakt til den enkelte skadelidende hæmmer anvendelsen i det traditionelle fejlansvar eller i byrdeansvaret (Grl. § 73). Der vil også typisk være tale om vilkår eller vilkårfastsættelse, som erhvervsvirksomheder kan assimilere uden alt for stort besvær.

De afgørende momenter belyses meget anskueligt af holdningen til vederlagsfri *pligtaflevering* af tryksager, sml. *U 1960.695* som fastslog, at loven herom ikke stred mod Grl. § 73. Afgørelsen var led i en politisag mod en forlægger, der havde undladt at opfylde afleveringspligten. Foruden indgrebets generelle karakter og begrænsede intensitet (få eksemplarer, den økonomiske byrde kunne overvælttes på aftagerne) fremhævede landsretten tillige den historiske tradition.

Rigtigere end henvisningen til den historiske tradition havde nok været at fremhæve det særlige *almennyttige formål* og *vilkårets forudberegnelighed*. Formentlig burde en lignende ordning kunne udstrækkes til andre medieproducenter, f.eks. film (video), grammofonplader, musiksetter. Der kan næppe gøres en undtagelse for særligt kostbare eksemplarer.... Afleveringspligtens karakter af et forudberegneligt vilkår for enhver produktion af denne slags betyder, at den særlige økonomiske byrde måske kan forhindre visse produktioner, men denne ulempe vil ikke efter dansk tradition få domstolene til at intervenere...

Heller ikke begrænsninger af produktionsvolumen..., byrdefulde kontrolrutiner i henhold til sundhedslovgivningen..., højere aldersgrænser for biografpublikum ... og ændringer af udstyrsbekendtgørelser og lign. i henhold til færdselslovgivningen ... har givet domstolene anledning til at reagere.

Ligeså giver *maksimalpriser* i almindelighed ikke domstolene anledning til erstatningsretlige betænkeligheder...

Først ved *mere singulære* indgreb finder man også tilfælde af erstatningspligt i denne kategori,

.....

Der er en jævn overgang fra de vilkår ..., som blot forringer en virksomheds økonomi - ved forøgede omkostninger eller mistede indtægter - til sådanne indgreb som helt eller delvis bringer virksomheden til fald. At vilkår i individuelle til-

fælde kan true virksomheden på eksistensen er ikke i sig selv et indicium for erstatningsværdigheden. For den erstatningsretlige vurdering må forhold, som udgør indgrebets *generelle* egnethed dertil, være afgørende, medens særlig sårbarhed i vidt omfang må forblive indehaverens risiko. Den almindelige erstatningsrets »thin skull rule« har kun begrænset gyldighed (til fejlansvar) og kan næppe tages for et udgangspunkt overhovedet. For øvrigt må det ikke overses, at de meget ubestemte termer: erhverv, virksomhed og erhvervsvirksomhed dækker over en meget vid skala af forskelligartede beskyttelsesobjekter - fra den jobsøgende med universitetsgrad og studiegæld, taxavognmanden med en enkelt eller to biler på gaden til foretagender med millioner investeret. Et realistisk billede kan kun tegnes ved hjælp af momenter i en ansvarsstandard. Sådan er da også metoden i domspraksis på grundlag af Grl. § 73.

U 1972.603 H (1971.666): Politisag, forbud mod molergravning i henhold til naturfredningslovens § 46, stk. 1, nr. 1, som dog på grund af en vis dispensation tillod virksomheden af overleve. *U 1904.231* om fredningsperiode for laks m.v. i Tange å. Sml. herved *NRt 1973.705* og *1976.718* om totalfredning af lakseelve i henhold til naturfredningsloven, som ikke indbragte henholdsvis en erhvervsfisker og grundejer nogen erstatning, men anderledes *NRt 1979.971* hvor erstatning blev givet til forpagter af tørvepose, så vidt ses fordi investeringen gik tabt. *U 1962.276 H (kommentarer 375)* om tab af marketenderibevilling lagde vægt på en allerede bestående risiko herfor...

Men hvor indgrebet er tilstrækkeligt specielt, kan det lykkes at trænge igennem med en erstatningspåstand...«

Der foreligger to nyere domme, som giver ekspropriationserstatning for forbud mod fortsættelse af en hidtidig virksomhed. Det drejer sig om Østre Landsrets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1980, side 955 ff, og højesteretsdommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1997, side 157 ff.

Sagens omstændigheder i den nævnte landsretsdom var følgende: Et firma, der i øvrigt drev almindelig handel med Grønland, åbnede i 1972 en fragtrute mellem København og Godthåb med et chartret skib. I 1973 genindførtes ved lov Kongelig grønlandske Handels besejlingsmonopol af hensyn til besejling også af mindre renta-